ČESKÁ INSPEKCE
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Cestovní zpráva ze zahraniční služební cesty

Název zahraniční akce:	IMPEL Waste & TFS National Contact Points Meeting, IMPEL Waste & TFS Conference 2026
Pořadatel:	IMPEL Network, Expert Team Waste and Transfrontier Shipments of Waste
Účastník:	Ing. Martin Zemek, Ph.D. vedoucí oddělení OOH, zástupce ředitele OTOIP ČIŽP
Místo konání:	Manchester, Spojené království
Termín konání:	13. –15. října 2026

Anotace

Zahraniční služební cesta byla uskutečněna za účelem účasti na jednání národních kontaktních míst IMPEL Waste & TFS a na navazující odborné konferenci zaměřené na aktuální vývoj v oblasti přeshraniční přepravy odpadů, implementaci nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1157, digitalizaci přepravní dokumentace, prevenci odpadové kriminality a mezinárodní spolupráci kontrolních, celních a trestněprávních orgánů. Program zahrnoval příspěvky Evropské komise, sekretariátu Basilejské úmluvy, OLAF, Světové celní organizace, UNODC, UNITAR a členských orgánů sítě IMPEL. Získané poznatky jsou využitelné pro metodickou, kontrolní činnost ČIŽP, zejména v oblasti kontroly přeshraničních přeprav odpadů, systému DIWASS, ověřování ukončení odpadového režimu a spolupráce s celními a policejními orgány.

Podrobný popis průběhu a výsledků cesty:

1. IMPEL Waste & TFS National Contact Points Meeting

Mítink organizoval, vedl a moderoval Martin Zemek ve spolupráci s dalšími kolegy z řídicího výboru expertního týmu Waste & TFS a hostitelskou organizací – Environment Agency (EA) UK. Jednání národních kontaktních míst se soustředilo na praktickou implementaci nového nařízení (EU) 2024/1157 o přepravě odpadů a na sjednocování postupů příslušných orgánů. Diskutována byla zejména aplikace systému DIWASS, auditní povinnosti při vývozu odpadů, postupy zpětného převzetí zásilek a praktické problémy spojené s elektronizací notifikačního řízení.

V oblasti auditů přijímajících zařízení ve třetích zemích zaznělo, že Evropská komise (EK) nebude vést seznam auditních subjektů a auditní zprávy nebudou veřejné. Předpokládá se však evidence auditovaných zařízení. Podrobnější metodické požadavky mají být dále projednávány expertní skupinou Evropské komise.

U postupů zpětného převzetí bylo upozorněno, že komunikace dosud probíhá převážně mimo DIWASS a v systému není vytvořen jednotný pracovní postup. Diskuse se týkala také rozsudků Soudního dvora EU ve věcech C-221/24 a C-222/24. Zpětné převzetí nemá být samoúčelné, ale musí směřovat k řádnému využití nebo odstranění odpadu. Nové nařízení poskytuje při určení místa a způsobu zpětného převzetí vyšší míru flexibility.

Členské státy upozorňovaly na provozní nedostatky DIWASS, například absenci některých notifikací o změnách, nejasnosti při uplatnění *tacit consent*, problematické přidělování případů a ukládání změn po udělení souhlasu. Z české strany byla diskutována též problematika vývozu odpadů Y49, zejména elektromotorů a kompresorů, do Pákistánu a Indie.

Dále byl na programu bod týkající se činnosti Environment Agency UK – 14 000 zaměstnanců. Zaměřeno na notifikace přepravy odpadů, odpadovou kriminalitu v UK, trendy v exportu odpadů z UK, využití AI nástrojů. Nejzajímavější byly informace týkající se vývozů odpadních pneumatik z UK do Indie (cca 90 % se tam z UK exportuje – 400 000 t/rok) za účelem pyrolýzy. Ne všechna zařízení v Indii však mají odpovídající povolení a je problematické dosledovat faktické toky pneumatik – EA navštívila míst v Indii za účelem prověření skutečného stavu. Rovněž se uvažuje o zpoplatnění přeprav v „zeleném seznamu“ a povinném ohlašování těchto přeprav.

Další příspěvky se týkaly problematiky přepravy rafinovaných olejů za účelem výroby „blendů“ jako paliva pro plavidla a problematiky dovozu a vývozu odpadů do Švýcarska, kde nepoužívají DIWASS a budou mít vlastní národní systém, přičemž nemají informace o tom, že by nějaké zařízení již prošlo nezávislým auditem (pro potřeby dovozů z EU od 21. 5. 2027).

2. Evropská komise: nové nařízení o přepravě odpadů, DIWASS a Circular Economy Act

Evropská komise informovala o provádění nařízení (EU) 2024/1157, přípravě Circular Economy Act a dalším rozvoji DIWASS. Připravuje se seznam třetích zemí, do nichž bude možné vyvážet vybrané odpady z EU, metodické FAQ k auditům zařízení podle článku 46 a delegované akty pro nové položky „zeleného seznamu“, například pro vybrané textilie, matrace, kompozitní materiály, magnety, kovové odpady z vozidel a některé stavební odpady.

Evropská komise potvrdila harmonogram omezení vývozů. Od 21. listopadu 2026 má být zakázán vývoz plastových odpadů do zemí mimo OECD. EK zjišťovala, jak se kontrolní/celní orgány na toto připravují, např. NL má vlastní studii možných dopadů zákazu (k dispozici pro členy IMPEL NCP). Současně EK připravuje kritéria pro *end of waste* pro plasty, ta jsou určena pro EU – nemusí být uznávány v zemích vývozu. Od 21. května 2027 budou vývozy dalších odpadů do zemí mimo OECD záviset na zařazení země a příslušného odpadu na schválený seznam. Audit přijímajícího zařízení ve třetí zemi bude od 21. května 2027 podmínkou vývozu v případech stanovených nařízením – k auditům by měl vzniknout na úrovni EK dokument FAQ.

DIWASS byl v době konference již používán pro notifikační postupy. Elektronická příloha VII má být dobrovolně dostupná od 15. listopadu 2026, přičemž širší povinné využívání se předpokládá od roku 2027. EK současně sleduje dopady zákazu vývozu plastů, zejména možné zvýšení produkce RDF, změny obchodních toků a riziko převádění plastových odpadů do režimu výrobku nebo materiálu s deklarovaným ukončením odpadového režimu. Diskutovány

byly možnosti procedury repatriace v systému DIWASS, tiché souhlasy a průběžné opravy chyb systému (příslušné orgány reportovaly řadu problémů se systémem, které ve svém důsledku prodlužují práci na souhlasech). Byly zmíněny problémy se zobrazováním souhlasů pro kontrolní orgány a box 21 a 22 v DIWASS (bude teprve propojeno se systémy celních orgánů – cca 2 roky).

Připravovaný Circular Economy Act má podpořit jednotný trh s druhotnými surovinami, zvýšit poptávku po recyklátech a snížit závislost EU na dovozu kritických surovin. Z pohledu kontrolních orgánů je významná výzva EK k intenzivnějšímu ověřování skutečného nakládání s odpady v cílových zařízeních a k prověřování případného zneužívání statusu vedlejšího produktu nebo ukončení odpadového režimu.

3. OLAF: nové trendy v odklánění odpadových zásilek

OLAF představil nové pravomoci podle článků 67 až 71 nařízení (EU) 2024/1157. Úřad může zasahovat v závažných přeshraničních případech, včetně pohybů uvnitř EU, zahajovat činnost z vlastní iniciativy nebo na žádost, provádět inspekční a vyšetřovací úkony a spolupracovat s vnitrostátními environmentálními orgány.

Mezi hlavní způsoby páchání protiprávní činnosti patří nesprávná klasifikace odpadů, zneužití „zeleného seznamu“, falešné podpisy a razítka v příloze VII, falešné faktury a CMR, používání povolení pro jiný druh nebo množství odpadu, deklarování odpadu jako zboží, zatajování zásilek před celními orgány a změna skutečného místa určení.

Za nový významný trend byl označen *diversion*, tedy odklánění zásilek prostřednictvím triangulací, překládek, kombinování různých druhů dopravy, zneužití celních režimů, schránkových nebo převzatých společností a změn příjemce či destinace v průběhu trasy. EU je přitom využívána nejen jako místo původu, ale také jako tranzitní prostor.

OLAF popsal případy stovek opuštěných kontejnerů v Turecku a Pákistánu a neoficiálních návratů elektroodpadu a plastových odpadů z jihovýchodní Asie. Upozorněno bylo také na riziko zneužití DIWASS, pokud oznamovatel neuvede všechny tranzitní státy nebo není ověřena skutečná trasa plavidla. Pro kontrolní praxi z toho vyplývá, že formální správnost dokumentace sama o sobě nepostačuje a musí být doplněna kontrolou trasy, subjektů, obsahu a skutečného cíle zásilky.

4. Světová celní organizace: operace DEMETER XII

Světová celní organizace představila výsledky operace DEMETER XII, globální kontrolní akce zaměřené na environmentální kriminalitu. Zapojilo se 113 celních správ. Zaznamenáno bylo 531 záchytů, z toho 384 případů souviselo s odpady. Mezi nejčastěji zachycované komodity patřily plasty, elektroodpady, kovy, vozidla, stroje a textilie.

Výsledky poukázaly na propojení environmentální kriminality s dalšími formami nelegální činnosti. Významným rizikem je využívání tranzitu přes státy a přístavy EU při vývozech do Asie a Afriky, a to i v případech, kdy je skutečný organizátor nebo původce zásilky usazen mimo tranzitní stát.

Účinná kontrola proto vyžaduje užší spolupráci celních a environmentálních orgánů, společné rizikové profily a lepší sdílení údajů o tranzitních zásilkách. Praktický význam má včasná

výměna informací o trase, deklarovaném a skutečném obsahu, odesílateli, příjemci a navazujících překladištích.

5. UNITAR a asijská síť: elektroodpad, baterie a rozdílná klasifikace

UNITAR představil výsledky Global E-waste Monitor a vývoj globálních toků elektroodpadu a baterií. Zásadním problémem zůstává rozdíl mezi množstvím odpadu zachyceným v oficiálních systémech a odpadem shromažďovaným nebo zpracovávaným mimo ně. Přibližně 65 % toků elektroodpadu se nachází mimo oficiálně monitorovaný systém, což omezuje sledovatelnost a komplikuje vyhodnocování přeshraničních pohybů.

Mezi časté způsoby obcházení kontrol patří deklarace elektroodpadu jako funkčních použitých zařízení, přeprava odpadu v použitých vozidlech nebo jeho směšování s kovovým šrotem. Pozornost byla věnována též rostoucím tokům použitých a odpadních baterií a významu kritických surovin obsažených v bateriových systémech.

Průzkum asijské sítě ukázal rozdílné postupy jednotlivých států při klasifikaci elektroodpadu po změnách Basilejské úmluvy. Nejednotné používání položek Y49 a B1010 může vést k rozdílným přepravním režimům u obdobných zásilek. Výsledky potvrzují potřebu harmonizovaného výkladu a rychlé výměny informací mezi orgány zemí původu, tranzitu a určení.

6. UNODC: projekt WASTENET

UNODC prezentoval případové studie z jihovýchodní Asie. Indonésie, Thajsko, Malajsie a Vietnam zpřísňují dovozní pravidla a kontrolní postupy, zejména pro elektroodpad a plastové odpady. Kontrolní orgány odhalily organizované skupiny využívající nastrčené osoby, falešné licence, padělané bankovní záruky a schránkové společnosti.

Projekt zdůraznil význam praktických kontrolních nástrojů, koordinace zemí původu, tranzitu a určení, finančního vyšetřování a využití nástrojů proti praní špinavých peněz. Závažné případy by neměly být řešeny pouze správními sankcemi, ale podle okolností také trestním postihem organizátorů a osob profitujících z ušetřených nákladů na řádné nakládání s odpady.

7. Basilejská úmluva

Sekretariát Basilejské úmluvy informoval o přípravě COP18 a o nových a připravovaných technických návodech. Práce se týká zejména elektroodpadu a položky Y49, rozlišení odpadu od použitých zařízení, plastových odpadů, textilu, posuzování nebezpečných vlastností a elektronizace dokumentace pro přeshraniční pohyb odpadů.

Pokračuje rovněž spolupráce se Světovou celní organizací na využití harmonizovaného systému celních kódů pro přesnější identifikaci odpadů. Pro kontrolní praxi bude důležité sledovat konečné znění technických dokumentů a promítat nové výklady do metodických postupů ČIŽP, zejména u elektroodpadu, plastů, použitých textilií a pneumatik.

8. Odpadní textil

Diskuse se zaměřila na rozšířenou odpovědnost výrobců, pravidla ukončení odpadového režimu a rozlišování mezi textilem určeným k opětovnému použití a odpadem. Přetrvává poptávka po použitém oblečení v Africe, současně však roste tlak na evropské kapacity pro opětovné použití a recyklaci.

Za klíčové nástroje byly označeny sledovatelnost prostřednictvím QR kódů nebo digitálních pasů výrobků a harmonizovaná ekomodulace poplatků, která by měla znevýhodňovat nadprodukci a nekvalitní rychlou módu. Kritéria ukončení odpadového režimu by měla zohledňovat nejen technický stav textilu, ale také prokazatelnou poptávku, jistotu dalšího použití a místní podmínky v cílové zemi.

Projekt IMPEL „Textiles“ připravuje obrazovou příručku k položce B3030, rozhodovací nástroje pro rozlišení výrobku a odpadu, kontrolní checklist, propojení celních, basilejských a odpadových kódů a knihovnu případových studií.

9. Přeprava plastových odpadů a ukončení odpadového režimu

Připravovaný zákaz vývozu plastových odpadů do zemí mimo OECD může podpořit recyklaci v EU, současně však vytváří riziko růstu produkce a přepravy RDF nebo přesměrování toků do zemí OECD s následným reexportem. Odvětví upozorňovalo na nedostatek kapacit a nižší cenovou konkurenceschopnost recyklátů vůči primárním surovinám.

Důraz byl kladen na ověřování skutečné recyklace v cílovém zařízení, kvalitu auditů a akreditaci příjemců, sledování původu zásilek a cílené potírání organizované kriminality. Průzkum IMPEL ukázal časté spory o status plastů po ukončení odpadového režimu a případy podezření na zneužití tohoto statusu k obcházení pravidel pro přeshraniční přepravu. Většina inspektorů přitom nemá specifické školení ani jednotné kontrolní checklisty pro posouzení ukončení odpadového režimu u plastů.

10. Další projekty a kontrolní nástroje IMPEL

Projekt „Enforcement Actions“ eviduje od roku 2012 více než 170 000 kontrol přeprav odpadů a podporuje výměny inspektorů, společné kontrolní akce a používání aplikace SWEAP. Za období leden 2025 až říjen 2026 bylo vykázáno 15 167 kontrol a 2 339 zjištěných nebo podezřelých porušení.

Environment Agency představila desetibodový plán reakce na odpadovou kriminalitu, který zahrnuje rychlejší zpracování zpravodajských informací, včasnější zásahy, analytickou jednotku, zveřejňování pachatelů, návaznost odpadové kriminality na povolovací režimy a využívání satelitních snímků, geodat a pokročilé analytiky. Systém Digital Waste Tracking má postupně nahradit papírovou evidenci pohybu odpadů ve Spojeném království.

Projekt zaměřený na umělou inteligenci mapuje využití AI pro analýzu dat, plánování kontrol, logistiku, třídění odpadu, prediktivní údržbu, automatizované reportování a rozpoznávání podvodných vzorců. Projekt New Circular Business Models připravuje praktickou metodiku k posuzování hranice mezi výrobkem a odpadem, opětovnému použití, přípravě k opětovnému použití a *repurposingu*.

Nový projekt k vozidlům s ukončenou životností má reagovat na připravované nařízení EU, zastaralost Correspondents Guidelines No. 9 a rozdílné přístupy k rozlišení použitého vozidla a odpadu. Výstupem mají být metodické dokumenty, školení a posílení spolupráce environmentálních, celních a dopravních orgánů.

11. Hlavní závěry

Z konference vyplynuly následující průřezové závěry, významné i pro další činnost ČIŽP:

- Digitalizace sama o sobě nezaručuje zákonnost přepravy. Údaje v DIWASS a v příloze VII je nutné porovnávat se skutečnou trasou, obsahem zásilky, oprávněními subjektů a reálnou kapacitou cílového zařízení.
- Kontrolní riziko se přesouvá od zjevně nelegálních zásilek k formálně správným případům, v nichž je zneužit „zelený seznam“, ukončení odpadového režimu, deklarace použitého výrobku, změna příjemce nebo tranzitní a překládkové schéma.
- Při kontrolách vývozů plastů, elektroodpadu, textilu, vozidel a baterií je třeba systematicky pracovat s informacemi celních orgánů, přepravními trasami, HS kódy, údaji o skutečném příjemci a místu konečného zpracování.
- U závažných případů je nutné zaměřit se nejen na jednotlivou zásilku, ale také na organizátory, finanční toky, vazby mezi producentem, zprostředkovatelem, dopravcem a příjemcem a na opakující se použití stejných dokumentů nebo společností.
- Je vhodné průběžně aktualizovat vnitřní metodiky podle výstupů Evropské komise, Basilejské úmluvy, judikatury Soudního dvora EU a projektů IMPEL a využívat společné kontrolní a školicí nástroje sítě IMPEL.
- Při plánování kontrol zohlednit zejm. plastové odpady, elektroodpad, textilie, použité baterie, vozidla a zásilky deklarované jako RDF nebo materiály po ukončení odpadového režimu.

Z účasti na konferenci nevyplynul pro ČIŽP žádný nový formální závazek, projektový tým NCP (zástupce ČR Martin Zemek) připraví 2x setkání kontaktních bodů i v roce 2027. Praktickým důsledkem je potřeba průběžně sledovat prováděcí a delegované akty k nařízení (EU) 2024/1157, monitorovat metodické dokumenty Evropské komise k auditům, další vývoj DIWASS a technické návody Basilejské úmluvy. Poznatky budou využity při metodické a kontrolní činnosti v oblasti přeshraniční přepravy odpadů a při spolupráci s ostatními kontrolními a trestněprávními orgány. Zapojení do konkrétních projektů nebo pracovních skupin IMPEL bude posuzováno podle kapacitních možností a relevance pro ČIŽP.

Cestovní zpráva předložena dne: 4. listopadu 2026

Ing. Martin Zemek Ph.D.
Česká inspekce životního prostředí
Dne: 12.11.2026 13:25

Zpracoval: Ing. Martin Zemek, Ph.D. vedoucí oddělení OOH, zástupce ředitele OTOIP

Mgr. Pavel Straka
Česká inspekce životního prostředí
Dne: 10.11.2026 16:15

Schválil: Mgr. Pavel Straka, ředitel ČIŽP